

THE FLOW OF REMITTANCES : FROM CURRENT CHALLENGES TO DEVELOPMENT PROSPECTS

FLUXUL DE REMITENȚE: DE LA PROVOCARI ACTUALE LA PERSPECTIVE DE DEZVOLTARE

Cristina CHIRVAS⁵⁶, drd.

Abstract. *În prezent, practic toate țările lumii sunt implicate în procesul complex al migrației externe a forței de muncă, integrându-se în tabloul general al acestui circuit în funcție de rolul pe care îl dețin (țări de destinație, țări de origine, țări de tranzit). Cel mai vizibil efect al migrației dar și cel mai controversat, sunt transferurile de mijloace banesti ale migrantilor. Amploarea pe care acestea au căpătat-o de-a lungul timpului, a sporit treptat interesul asupra modului în care fluxurile financiare pot fi atrase în circuitul economic al statelor.*

Contextul actual al pandemiei de COVID-19 și restricțiile de circulație au adus însă un dezechilibru al fenomenului migrator: odată cu reducerea migrației noi și accentuarea migrației de reîntoarcere, numărul migranților capabili să se adapteze provocărilor economice din țările de destinație și să continue să trimită remitențe în țările de origine este și va continua să fie afectat în perioada următoare. În acest sens, se conturează necesitatea stimulării inovației în vederea facilitării tranzacțiilor financiare transfrontaliere și identificării unor noi opțiuni de transfer ce permit accesul universal la servicii sigure și ieftine.

Cuvinte-cheie: *migranți, remitențe, dezvoltare, fintech,*

JEL CLASSIFICATION: F22, F24

1. Introducere

Remitențele au constituit în timp subiectul a numeroase analize și planuri de acțiune ale autorităților publice din întreaga lume, având în vedere faptul că ele ameliorează considerabil modul de viață al populației din țările de origine. În anul 2020, conform datelor Băncii Mondiale, volumul remitențelor la nivel internațional a atins cifra de 646 mld. \$. Este clar că fiecare stat este tentat să influențeze utilizarea fluxurilor private de remitențe în scopul dezvoltării întregii economii: inițial în afaceri mici, iar ulterior direcționate spre businessul mare prin intermediul sistemului financiar, pentru a asigura o creștere economică durabilă. În realitate însă, remitențele sunt practic exclusiv orientate spre consum, iar statul dispune rareori de instrumente capabile să influențeze cumva decizia de utilizare a acestora. Republica Moldova, la fel ca majoritatea țărilor de origine unde remitențele dețin un rol important în totalitatea fluxurilor financiare, au implementat diverse politici cu scopul valorificării mai ample a potențialului acestor resurse financiare.

2. Impactul pandemiei de COVID-19 asupra fluxurilor de remitențe

2.1 Tendințele fluxului de remitențe la nivel internațional

Organizația Internațională a Migrației folosește noțiunea de remitențe pentru a defini transferurile de peste hotare trimise de către lucrătorii migranți familiilor lor în țara de origine. Este de menționat faptul că în conformitate cu Directiva (UE) 2015/2366 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne, prin remitere de bani se înțelege un serviciu de plată în cadrul căruia se primesc fonduri de la un plătitor, fără crearea unui cont de plăți. Astfel, balanța de plăți nu captează separat remitențele migranților economici, deși conceptual ele sunt parte componentă a remiterilor personale.

⁵⁶ Academia de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova, Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Banulescu-Bodoni 61; pagină web: ase.md; număr de contact: +373 22 402 872, e-mail: cristinachirvas@yahoo.com

Instabilitatea actuală provocată de pandemia de COVID, a reprezentat o situație fără precedent, care a influențat tendințele și volumul internațional de remitențe. Dacă inițial, s-a estimat că pandemia va cauza diminuarea valorică a fluxurilor de remitențe cu aproximativ 20 la sută față de anul precedent, ulterior datele Băncii Mondiale (Dilip, R. et al. 2021) au demonstrat o diminuare ne semnificativă (de ex. fluxul de remitențe către țările cu venituri mici și medii s-a redus în 2020 cu doar 1,6 la sută față de anul 2019, de la 548 mld. \$ la 540 mil. \$), diminuare care însă ar urma să se extindă, cel puțin și pe parcursul anului 2021. Spre comparație, în timpul crizei mondiale din anul 2008, diminuarea volumului de remitențe a fost de 4,8 la sută. Cel mai important factor care a amortizat diminuarea fluxului de remitențe a fost dorința migranților de a-și ajuta familiile din țările de origine, chiar și cu condiția de a diminua din propriile cheltuieli sau economii.

Un studiu publicat în anul 2021 de European Migration Network menționează că în mod general, aproximativ 15 la sută din totalul veniturilor migranților este orientat spre țara de origine. Astfel, restricțiile de circulație nu doar că au perturbat fluxurile de migrație, dar în paralel, au afectat numărul total al migranților potențial capabili să trimită remitențe în țările de origine. Totodată, efectul pandemiei a evidențiat alte caracteristici ale fluxului de remitențe, și anume:

- i) transferurile personale trimise de migranții care sunt stabiliți în țările gazdă sunt mai reziliente decât remitențele trimise de migranții aflați în altă țară pe termen scurt sau sezonier;
- ii) transferurile efectuate de migranții instruiți sunt mai reziliente decât ale celor mai puțin instruiți;
- iii) transferurile efectuate de migranții stabiliți în orașe mari sunt mai reziliente decât cele ale migranților localizați în orașe mai mici, afectate mai puternic de sistarea activităților economice;
- iv) transferurile provenite din țările dependente de producția de petrol au scăzut mai mult decât cele provenite din țările non-petroliere ș.a.

Lucrătorii migranți și familiile acestora nu au constituit singura parte afectată de reducerea volumului de remitențe la nivel mondial. Potrivit unui sondaj realizat de Asociația Internațională a Rețelei de Transfer de bani (IAMTN) în colaborare cu UNCDF (Fondul Națiunilor Unite pentru Dezvoltarea Capitalului), aproximativ 91% din cei 75 de operatori de remiteri de bani participanți din peste 30 de țări, au declarat că au suferit schimbări considerabile în volumul total gestionat al remitențelor. Suplimentar, pandemia a însemnat și schimbări majore resimțite în modul practic de desfășurare a activității de remiteri de bani de către operatorii de remiteri de bani, și anume:

- *Necesitatea reducerii personalului și a programului de lucru.* Pandemia COVID-19 a provocat blocaje în multe părți ale lumii. Ca urmare, mulți agenți de remiteri de bani fie și-au sistat activitatea, fie au redus programul de lucru. Întrucât activitatea de gestionare a transferurilor transfrontaliere de bani nu intră în categoria activităților esențiale, mulți prestatori ai acestor servicii au întâmpinat dificultăți în derularea activității. Respectiv, chiar dacă ghișeurile prestatorilor rămâneau deschise în țara de expediere a transferurilor, atunci exista probabilitatea ca locația din țara de destinație să fie închisă. Acest lucru a influențat negativ derularea tranzacțiilor și operațiunile de plasare/preluare a numerarului;
- *Împiedimente sanitare legate de manipularea numerarului.* Problemele de sănătate ale angajaților s-au dovedit a fi provocări majore pentru prestatorii serviciilor de remiteri de bani din întreaga lume. Mulți dintre respondenți au raportat un număr mare de infectări în rândul angajaților, manipularea numerarului și contactarea directă cu clienții prezentând riscuri pentru sănătatea acestora;
- *Restricții de circulație.* Restricțiile de circulație impuse în perioada pandemică au creat dificultăți de exemplu în alimentarea cu numerar a ghișeurilor ce prestează servicii de remiteri de bani;
- *Discrepanțe între veniturile și cheltuielile operatorilor de servicii de remiteri de bani.* Odată cu instituirea stării de urgență, în cadrul ghișeurilor de prestare a serviciilor de

remiteri de bani s-a diminuat numărul de tranzacții procesate, totodată însă s-au majorat cheltuielile aferente cerințelor sanitare suplimentare impuse.

2.2 Remiterile de mijloace bănești în Republica Moldova

Referindu-ne la importanța pentru Republica Moldova a remiterilor ca flux de mijloace bănești, conform datelor Băncii Mondiale, țara noastră s-a regăsit în decursul ultimilor ani în primele 10 țări beneficiare de remiteri, după ponderea acestora în PIB (de exemplu, în anul 2019, acest indicator a constituit -15,95 la sută).

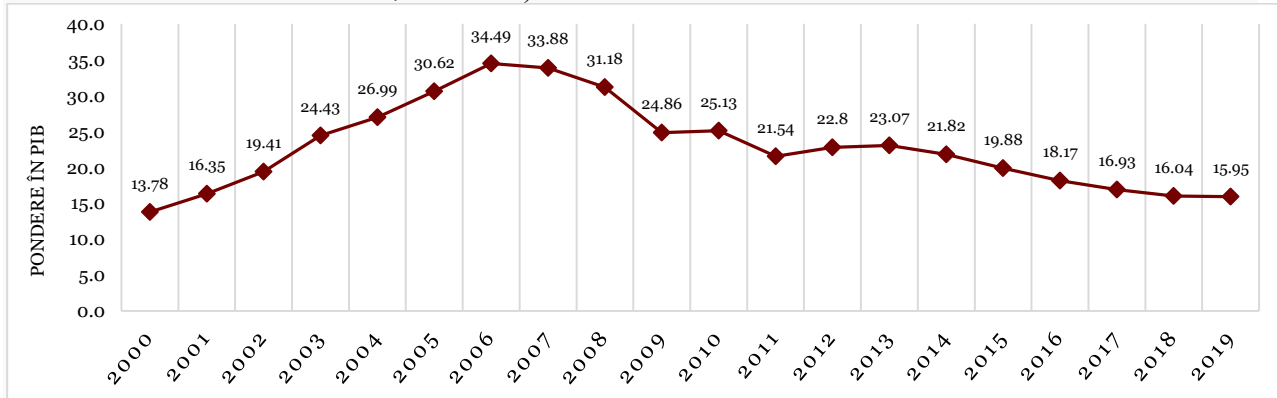

Figura 1. Ponderea remiterilor în PIB-ul Republicii Moldova, 2000-2019

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Băncii Mondiale,

<https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.CD.DT>

În anul 2020, volumul total al transferurilor de mijloace bănești expediate din străinătate în favoarea persoanelor fizice din Republica Moldova, a constituit 1,4 miliarde dolari SUA (ceea ce reprezintă o majorare cu 21,6 la sută comparativ cu anul 2019).

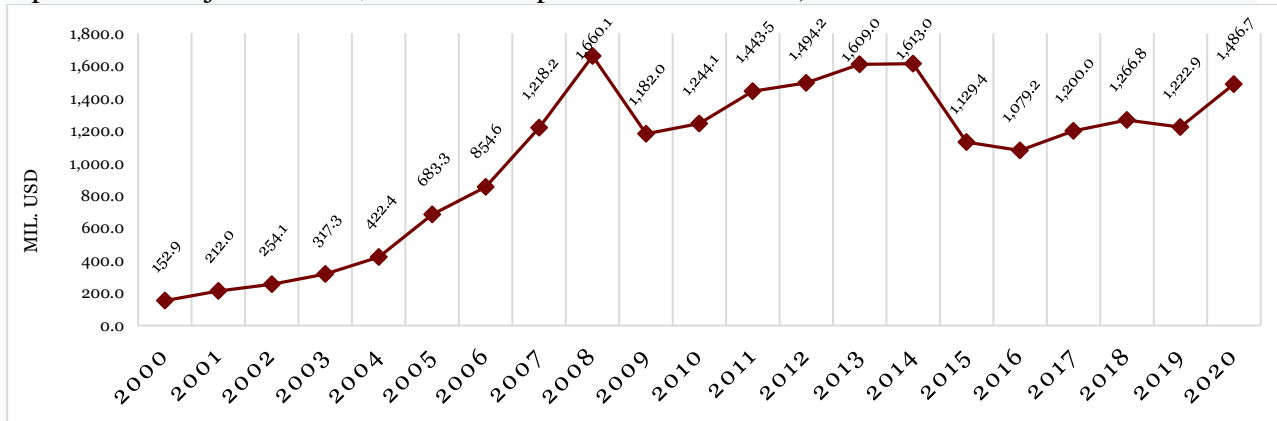

Figura 2. Volumul transferurilor de mijloace bănești recepționate în Republica Moldova, 2000-2020

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNM, <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/dbp/DBP4.xhtml>

Din totalul remiterilor recepționate în RM de către persoanele fizice pe parcursul anului 2020, 87,2 la sută au constituit transferuri efectuate prin intermediul sistemelor de remiteri de bani (SRB) și doar 11,4 la suta prin intermediul SWIFT.

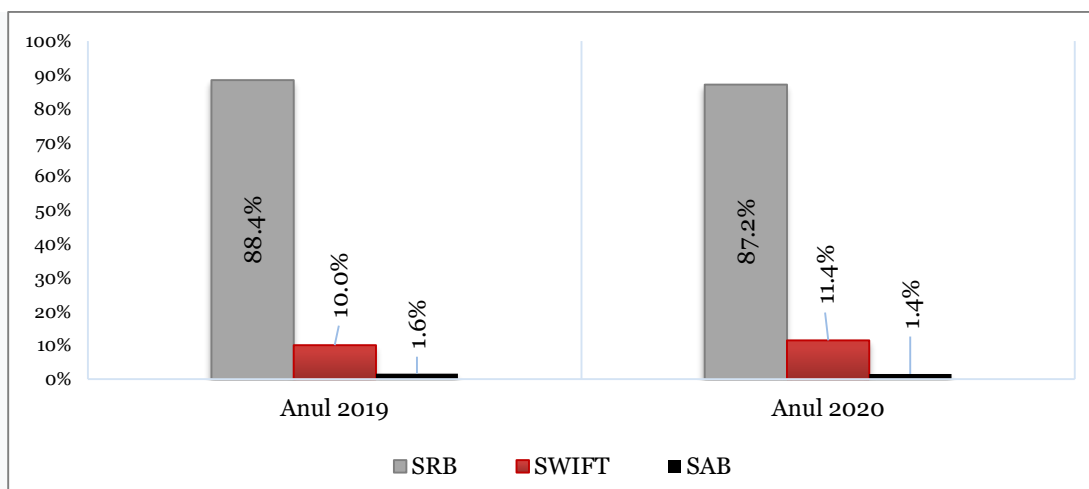

Figura 3. Ponderea transferurilor de mijloace bănești recepționate în Republica Moldova, în funcție de sistem

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNM, Raportul privind evoluția infrastructurilor pieței financiare din Republica Moldova, 2020

Având în vedere importanța acestora în totalul fluxurilor financiare de care beneficiază Republica Moldova, precum și luând în considerare faptul că în cea mai mare parte beneficiarii ai serviciilor de remiteri de bani sunt consumatori cu un nivel scăzut al educației financiare (efectuarea sau recepționarea unui transfer nu presupune existența unui cont sau stabilirea unor relații de afaceri cu banca) remiterile de bani, pe lângă alte elemente ale sistemului național de plăți, sunt supuse supravegherii de către Banca Națională a Moldovei. Astfel, la nivel național este monitorizat atât modul de desfășurare a activității de prestare a serviciilor de remiteri de bani, cât și nivelul de siguranță al acestora pentru consumator.

3. Perspective de dezvoltare a ecosistemului serviciilor de remiteri de bani

3.1 Reducerea costurilor tranzacțiilor de remiteri

În prezent, în lume, ponderea totală a migranților constituie aproximativ 3,5 la sută din numărul populației, însă aceștia produc mai mult de 10 la sută din PIB-ul la nivel global. Atunci când vorbim despre binomul migrație-dezvoltare, putem analiza acest aspect nu doar din perspectiva impactului migrației asupra dezvoltării dar și a contribuției pe care dezvoltarea și inovațiile o pot aduce migrației.

Analizând pe de o parte contextul local și cel transfrontalier al pieței serviciilor de remiteri de bani, iar pe de altă parte potențialul acestora asupra dezvoltării comunităților și chiar a țărilor de origine, putem menționa că depășirea provocărilor actuale apărute ca urmare a pandemiei de COVID-19 cât și a potențialelor recurențe ale acesteia în viitor, este posibilă doar prin implementarea la nivel internațional a unor soluții moderne și accesibile orientate către întregul ecosistem al serviciilor de remiteri de bani.

Agenda pentru Dezvoltare Durabilă 2030 aprobată la Summitul Națiunilor Unite 25 septembrie 2015 conține 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD) și reprezintă un apel universal la acțiune în domenii precum schimbările climatice, inegalitatea economică, inovațiile, consumul durabil, justiția și alte priorități. Aceasta presupune parteneriate dintre guverne, sectorul privat, societatea civilă și cetățeni deopotrivă. De exemplu, obiectivul 8.1 prevede creșterea anuală de 7% a produsului intern brut a țărilor cu grad redus de dezvoltare, iar unul dintre factorii prevăzuți pentru îndeplinirea acestui obiectiv îl constituie aportul migranților în îmbunătățirea acestui indicator. Însă, în contextul reducerii inegalității în și între țări, principala referință la migrație este făcută în cadrul obiectivului 10.7 „facilitarea mobilității responsabile, sigure și legale a oamenilor” inclusiv prin implementarea politicilor de migrație planificate și bine gestionate, capabile să dezvolte potențialul maxim al comunităților de migranți din întreaga lume.

Mai concret, subobiectivul 10C prevede reducerea până în 2030 la mai puțin de 3% a costurilor tranzacțiilor de remiteri și eliminarea coridoarelor de remiteri cu costuri mai mari de 5% (în prezent media costurilor la nivel mondial reprezintă 6,5 la sută din valoarea transferului). Prin urmare, prin așa numitul obiectiv “5x5” este propusă reducerea costului total al transferurilor cu 5 puncte procentuale în următorii 5 ani. Pentru a atinge acest obiectiv, țările de origine și de destinație ar trebui să ia în considerare realizarea unor reforme bazate pe *Principiile generale pentru servicii de remiteri de bani* implementate de către Banca Mondială.

Practicile internaționale sugerează că primul pas spre transformarea remitențelor în investiții trebuie să fie oficializarea transferurilor respective. Astfel, în contextul facilitării accesului la servicii de remiteri de bani, la nivel internațional s-a conturat ideea reducerii costurilor acestora și promovării utilizării metodelor de transfer digitalale ce permit accesul universal la servicii sigure și ieftine.

Popularizarea căilor formale de remitere a banilor de peste hotare, de cele mai deseori, poate fi realizată doar prin diminuarea costurilor acestor servicii, extinderea în localități a infrastructurii necesare transferurilor rapide de bani și implementarea inovațiilor.

Pentru comparație, în urma unei analize efectuate asupra datelor BNM, observăm că pentru anul 2020, valoarea medie a unei operațiuni de remiteri de bani recepționate în Republica Moldova este de 485 \$, iar costul mediu la sfârșitul anului 2020 era pentru un transfer din Italia - 4,84%, din Rusia - 1,12% iar din Germania – 9%. Respectiv, cel puțin pentru Republica Moldova, adoptarea soluțiilor digitale de transfer de bani pare să fie cea mai bună modalitate de a face față provocării. Acestea pot substitui tranzacțiile efectuate fizic și pot duce la economii de costuri și timp, cu atât mai mult cu cât pandemia a dus la utilizarea pe scară largă a lucrului la distanță, a cumpărăturilor online, a livrărilor de bunuri și servicii și astfel, la noi obișnuințe digitale ale consumatorilor.

Pe de altă parte, restricțiile de circulație impuse au canalizat o parte din volumul transferurilor neformale, în zona transferurilor formale. Pentru a asigura succesul soluțiilor digitale, e necesar de a spori adoptarea serviciilor fintech atât în țările expeditorilor de remiteri, cât și în cele ale beneficiarilor și de a sensibiliza și educa populația cu privire la utilizarea acestora.

3.2 Implementarea serviciilor digitale de remiteri de bani

Fintech-urile (o abreviere de la “financial technology”) este un termen atribuit oricărui tip de inovație tehnologică utilizată pentru a furniza servicii financiare. Băncile conștientizează importanța modernizării produselor lor pentru a corepunde exigențelor actuale ale clienților, iar odată cu începutul perioadei pandemice, până și marii operatori de servicii de remiteri de bani precum Western Union (care are mai mult de 500 000 de locații în întreaga lume) sau MoneyGram (care deține peste 350 000 de locații) au lansat diverse parteneriate de colaborare cu Amazon și Visa pentru a digitaliza și mai mult serviciile oferite. În timp ce băncile au deja predefinit un spectru de servicii de remiteri și o bază extinsă de clienți, fintech-urile dețin în acest domeniu alte avantaje comparative.

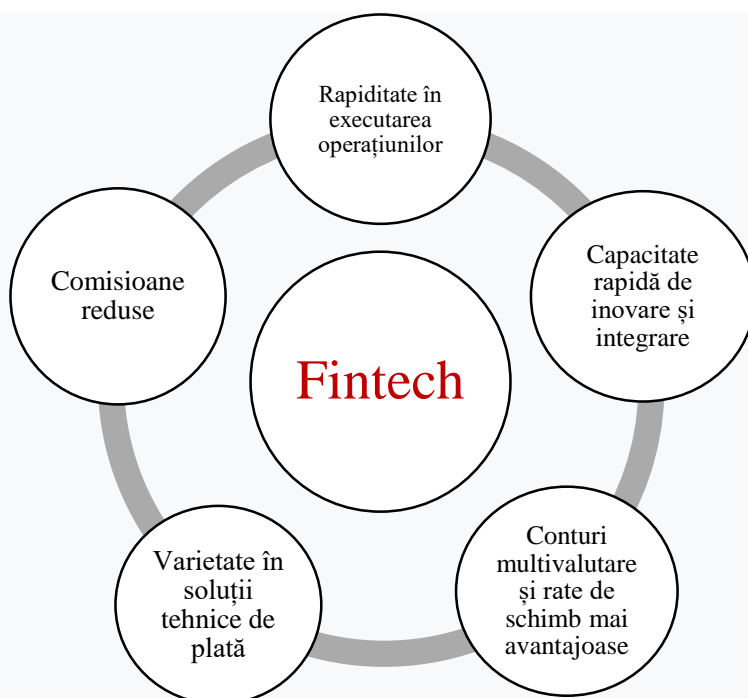

Figura 4. Avantajele comparative ale fintech-urilor în domeniul remiterilor de mijloace bănești
Sursa: elaborat de autor în baza surselor bibliografice, <https://www.digipay.guru/blog/international-remittance-challenges-solutions-during-covid-19/>

În anul 2021, principalele direcții spre care se orientează activitatea fintech-urilor în materie de servicii de remiteri de bani sunt :

- *Microserviciile* (dezvoltarea continuă a unor noi funcționalități sau servicii de remiteri de bani);
- *Inteligența artificială* (elaborarea serviciilor personalizate prin combinarea tehnologiilor cu capacitățile umane de identificare a necesităților clienților);
- *Descentralizarea financiară și atragerea clientelei nebancaizate* (care ar constitui aproximativ 25 la sută din populația globului);
- *Efectuarea analizelor predictive* (fortificarea securității cibernetice și implementarea măsurilor de prevenire a fraudelor).

Totodată, digitalizarea serviciilor de remiteri va reduce dependența de canalele informale de transfer de bani, va contribui la sporirea nivelului de educație financiară a populației nebancaizate, va reduce necesitatea interacțiunii fizice cu personalul din cadrul punctelor de eliberare a numerarului, va asigura rapiditate și confort la recepționarea mijloacelor bănești chiar de la domiciliu. În ultimii ani, companiile care s-au dezvoltat masiv pe piața internațională a serviciilor fintech de remiteri de bani sunt TransferWise, WorldRemit, InstaRem ș.a.

La nivel internațional, putem menționa câteva fintech-uri ce livrează soluții în domeniul serviciilor de remiteri de bani precum Currencycloud, Rapyd, Banking Circle, Nium etc. Activitatea lor se extinde în peste 100 de țări și se bazează în principal pe oferirea metodelor alternative de transfer, livrarea infrastructurilor financiare, colectarea și distribuirea de fonduri pentru bănci și alte tipuri de societăți (Shumsky, P. 2021).

De cele mai multe ori, posibilitățile de inovare ale unei țări în materie de servicii financiare depind de abordarea băncii centrale în acest domeniu. De exemplu, Banca Central Europeană și autoritățile naționale de supraveghere din UE au o abordare uniformă atât față de instituțiile financiare care utilizează tehnologia fintech cât și față de cele cu un model tradițional de activitate, iar entităților financiare bancare și nebancaizate, indiferent de modelul de activitate, le revine responsabilitatea să gestioneze adecvat riscurile cu care se confruntă. Totuși, fără existența unui cadru de reglementare corespunzător, fără o deschidere către autorizarea/licențierea anumitor

activități sau fără asigurarea unor infrastructuri ale pieței financiare capabile să susțină modele inovatoare de produse, digitalizarea serviciilor financiare și implicit a celor de remiteri de bani, ar fi destul de anevoioasă.

În susținerea procesului de digitalizare a serviciilor financiare din RM, în anul 2020, BNM a aprobat conceptul de modernizare a sistemului de plăți ce înglobează 2 proiecte orientate spre modernizarea serviciilor de plată din Republica Moldova și oferirea comunității financiare din țară a unui sistem de plăți performant, potrivit așteptărilor prestatorilor de servicii de plată, dar și necesităților consumatorilor.

Unul dintre proiecte, vizează implementarea plăților instant, datorită cărora sectorul plăților inovative va avea o capacitate mai bună de atragere a investițiilor, va crește viteza de procesare a plăților și respectiv de circulație a banilor în economie.

Principalele beneficii ale plăților instant sunt:

- ✓ **Disponibilitate.** Serviciul Plăți Instant va fi disponibil oricând (24 ore pe zi, 7 zile pe săptămână, 365 zile pe an);
- ✓ **Viteză.** Plata și recepționarea imediată a banilor în cont (transferul banilor durează doar câteva secunde);
- ✓ **Siguranță.** Operatorul serviciului Plăți Instant va fi BNM, instituție responsabilă pentru funcționarea stabilă și eficientă a infrastructurilor pieței financiare;
- ✓ **Comoditate.** Conectare la contul de plăți prin intermediul internet banking sau al aplicației mobile a PSP și efectuarea plății.

Plățile Instant vor putea fi folosite de exemplu la colectarea de fonduri; plata unor furnizori din on-line, fără a mai oferi datele personale/datele de pe card; plata unor taxe, impozite, rate bancare în regim de urgență, fără a fi limitați de programul băncii și inclusiv transferuri urgente de bani (instant), între rude, prieteni, cunoștințe. Dacă e să ne referim la potențialul de preluare de către serviciul de plăți instant doar a serviciilor de remiteri de bani, atunci acesta ar fi deocamdată de cel puțin 24 065 operațiuni în valoare de 12,9 mil. USD, adică echivalentul remiterilor efectuate în anul 2020 din Republica Moldova tot pe teritoriul Republicii Moldova, prin intermediul sistemelor internaționale de remiteri de bani. Odată cu întrunirea condițiilor de aderare a țării noastre la zona SEPA (Single Euro Payments Area), remiterile de bani transfrontaliere efectuate în euro, ar putea deveni la fel de disponibile, ieftine și rapide ca și cele interne.

4. Concluzii

În concluzie, menționăm că diferența în gradul de implementare și utilizare a serviciilor inovative de remiteri de bani de către consumatori va fi determinată de costurile suportate, gradul de alfabetizare financiară a populației, accesul la internet, reducerea cerințelor de acces a prestatorilor pe piața serviciilor de plată și alinierea acestora la cerințele legale UE în domeniul plăților, adaptarea soluțiilor digitale la necesitățile clienților, transparența și accesul consumatorilor la informații, ș.a. Doar convergența tuturor acestor factori, va asigura servicii de remiteri de bani rapide, comode și la prețuri reduse.

Bibliografie

1. *11 reasons why remittances are important*, (2021, Iunie 14), International Fund for Agricultural Development (IFAD), <https://www.ifad.org/en/web/latest/-/11-reasons-why-remittances-are-important>;
2. Dilip, R., Eung Ju, K., Sonia, P., Ganesh, S. (2021), *Resilience COVID-19 crisis through a migration lens*, World Bank Group, KNOMAD, <https://www.knomad.org/publication/migration-and-development-brief-34>;
3. Dilip, R., *Remittances during the COVID-19 Crisis: Resilient and no longer small change* (2021, Mai 13), World Bank Blogs, <https://blogs.worldbank.org/peoplemove/remittances-during-covid-19-crisis-resilient-and-no-longer-small-change>;
4. *Fintech - o mișcare ce își face loc pe agenda marilor jucători din domeniu*, <https://www.mold-street.com/?go=news&n=10141>;
5. <https://cuex.com/en/money-transfer>, Find the best money transfer deals;

6. Nikunj, G., *How did FinTech transformed international remittance*, <https://www.digipay.guru/blog/fintech-impact-on-international-remittance/>;
7. Nikunj, G., *International remittance in times of COVID-19: Challenges, opportunities, and solutions* (2021); <https://www.digipay.guru/blog/international-remittance-challenges-solutions-during-covid-19/>;
8. *Raportul privind evoluția infrastructurilor pieței financiare din Republica Moldova* (2020), BNM, https://www.bnm.md/files/Raport_anual_2020%20publicat.pdf, p.37-39;
9. Shumsky, P., *Top 4 Remittance Providers For FinTechs* (2021, Iulie 13) <https://www.finextra.com/blogposting/20592/top-4-remittance-providers-for-fintechs>;
10. *The impact of COVID-19 in the migration area in EU and OECD countries* (2021), European Migration Network, https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2021-04/00_eu_emn_covid19_umbrella_inform_en.pdf;
11. Transferuri de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice (în bază netă), *Baza de date interactivă a BNM*, <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/dbp/DBP4.xhtml>;
12. Wewegw, L., *Latest Trends in The Fintech Industry and What to Watch For* (2021), <https://www.finextra.com/blogposting/21115/latest-trends-in-the-fintech-industry-and-what-to-watch-for>;
13. World Bank database, Personal remittances received, <https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.CD.DT>